

Nâng cao hiệu quả hợp tác phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao giữa Việt Nam và Singapore

Ngọc Hải

Mô hình giáo dục kỷ luật, hiệu quả và đổi mới

Với diện tích khoảng 728,6km², dân số hơn 6 triệu người (tính đến hết năm 2025), không giàu có về tài nguyên nhưng Singapore được cả thế giới công nhận về phát triển kinh tế, sự ổn định xã hội và vị thế quốc tế với tổng sản phẩm quốc nội (GDP) và thu nhập bình quân đầu người luôn đứng đầu khu vực và nằm trong топ những quốc gia hàng đầu thế giới. Năm 2025, thu nhập bình quân đầu người Singapore dẫn đầu khu vực Đông Nam Á và đứng thứ 2 thế giới (sau Thụy Sĩ) với 90.700 USD/người (theo bảng xếp hạng của Tạp chí The Economist của Anh). Chìa khóa cho sự thành công của Singapore nằm ở cách tiếp cận quản trị quốc gia độc đáo và sự chú trọng phát triển giáo dục, đào tạo với mô hình kết hợp hài hòa giữa kỷ luật, hiệu quả và đổi mới cùng nguyên tắc cốt lõi là trọng dụng nhân tài.

Sau khi trở thành quốc gia độc lập năm 1965, lãnh đạo Singapore xác định giáo dục là yếu tố quyết định sự tồn tại và phát triển của đất nước. Do vậy, giáo dục, đào tạo được coi là “quốc sách hàng đầu” với nhiều cơ chế, chính sách ưu tiên đầu tư và phát triển. Từ những năm 1960 đến 2022, chi cho giáo dục, nhất là giáo dục đại học của Singapore liên tục gia tăng, từ 61.403.000 SGD lên 13 tỷ 247 nghìn SGD; trong đó, chi cho giáo dục đại học tăng từ 5.816.000 SGD lên 4 tỷ 286 nghìn, chiếm hơn 32% trên tổng số chi cho giáo dục. Tổng đầu tư cho nghiên cứu và phát triển (R&D) năm 2020 là 10 tỷ 397 nghìn SGD; trong đó, khu vực tư nhân là 6 tỷ 595 nghìn SGD, chiếm hơn 63%. Năm 2021, tổng chi cho R&D của Singapore là 11,2 tỷ SGD⁽¹⁾. Các cơ chế, chính sách dành cho giáo dục được điều chỉnh dựa trên những thay đổi của tình hình thực tiễn và xu hướng toàn cầu. Hệ thống giáo dục Singapore đã trải qua quá trình cải cách, đổi mới quan trọng để thích ứng với bối cảnh mới. Từ việc tập trung vào giáo dục kỹ năng cơ bản và xây dựng bản sắc dân tộc (giai đoạn 1965 - 1978); sau đó, giáo dục được tối ưu hóa thông qua phân luồng năng lực và nâng cao kỹ năng lao động (giai đoạn 1979 - 1997), đến việc triển khai chương trình “Trường học tư duy, quốc gia học tập” (năm 1997), mở ra kỷ nguyên học tập suốt đời, phát triển nhân cách học sinh và giảm áp lực thi cử (giai đoạn 2011 - 2019) và hiện nay là giai đoạn “Học tập vì cuộc sống” với việc đặt mục tiêu chuẩn bị cho học sinh thích nghi với thế kỷ XXI, ưu tiên các giá trị toàn diện và phát triển kỹ năng sống. Chương trình giảng dạy cũng liên tục được cập nhật, công nghệ số được áp dụng vào quản lý lớp học, giáo viên được hỗ trợ nâng cao năng lực... Đặc biệt, giáo dục gắn kết chặt chẽ với thị trường lao động, giúp hệ thống giáo dục mang tính thực tiễn và hiệu quả cao.

Với triết lý “mọi cá nhân đều có thể phát triển tối đa tiềm năng nếu được đặt trong môi trường phù hợp”, Singapore đã xây dựng một hệ thống giáo dục đề cao tính cá nhân hóa, sáng tạo và khả năng thích ứng với sự cân bằng giữa học thuật và phát triển toàn diện, hướng tới việc vừa trang bị kiến thức cho học sinh, vừa rèn luyện những kỹ năng sống thiết yếu, như tư duy phản biện, sự độc lập, sáng tạo, kỹ năng làm việc nhóm, giải quyết vấn đề, giao tiếp và thích ứng với thay đổi. Chương trình “Giáo dục nhân cách và công dân” kết

hợp học tập cảm xúc - xã hội và giáo dục giá trị được triển khai, qua đó giúp học sinh tự nhận thức, quản lý mối quan hệ và xây dựng trách nhiệm xã hội. Bên cạnh đó, văn hóa học tập suốt đời cũng được đề cao, người dân trong độ tuổi nào cũng được tạo điều kiện học tập, nâng cao kỹ năng nhằm thích nghi với thị trường lao động. Hệ thống giáo dục là sự phối hợp chặt chẽ giữa Bộ Giáo dục, Viện Giáo dục Quốc gia và các trường học, tạo điều kiện phản hồi liên tục và đổi mới phương pháp dạy và học. Cộng đồng học tập chuyên môn (PLCs) và các tổ chức như Học viện Giáo viên Singapore không ngừng nâng cao năng lực giảng dạy và khuyến khích giáo viên đổi mới. Ngoài ra, mô hình cụm trường học thúc đẩy chia sẻ tài nguyên, tạo điều kiện cho các sáng kiến địa phương. Đặc biệt, giáo dục đại học được Singapore chú trọng đầu tư phát triển theo hướng đẩy mạnh quốc tế hóa, kết nối trí tuệ toàn cầu là phương tiện; trọng đãi, rộng mở với người tài là then chốt; xây dựng văn hóa đề cao chất lượng. Singapore cũng tích cực thu hút tài năng quốc tế đến học tập tại Singapore với các chính sách, như miễn, giảm học phí, tín dụng học tập, học bổng bán phần cùng nhiều chính sách thu hút sinh viên tài năng...

Nhờ định hướng rõ ràng, đầu tư nghiêm túc và phương pháp tiếp cận toàn diện, giáo dục Singapore không chỉ tạo ra nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao cho đất nước mà còn trở thành hình mẫu được nhiều quốc gia nghiên cứu, học hỏi và được xếp hạng trong топ đầu thế giới với chất lượng đào tạo xuất sắc và phương pháp giảng dạy tiên tiến; nhiều đại học của Singapore được xếp hạng cao trên thế giới, tiêu biểu như Đại học Quốc gia Singapore (NUS) - Đại học châu Á đầu tiên lọt vào top 10 Bảng xếp hạng QS 2024 với vị trí thứ 8; Đại học Công nghệ Nanyang (NTU) xếp thứ 26.

Cùng với phát triển giáo dục, đào tạo, Singapore rất chú trọng chính sách trọng dụng nhân tài với triết lý bao trùm là yếu tố đại đồng - mọi người, không phân biệt sắc tộc, tôn giáo, giới tính và thành phần xuất thân, đều có cơ hội như nhau để phát huy tài năng, năng lực và sở trường; từ đó giúp thu hẹp khoảng cách giữa những người có đặc quyền và những người thiệt thòi bằng cách cung cấp khả năng tiếp cận bình đẳng, phù hợp với đặc thù của một quốc gia đa văn hóa, đa sắc tộc như Singapore. Hệ thống giáo dục và đào tạo nguồn nhân lực của Singapore mang lại nhiều bài học quý giá cho nhiều quốc gia, trong đó có Việt Nam. Một trong những bài học nổi bật là để nâng cao chất lượng giáo dục cần tích hợp các mục tiêu toàn diện vào hệ thống giáo dục, đặt giá trị nhân cách và kỹ năng mềm ngang hàng với thành tích học tập, khuyến khích sự sáng tạo và nâng cao năng lực thực tiễn cho người học; phát triển đội ngũ giáo viên chuyên môn cao; xây dựng cơ chế hợp tác toàn diện giữa nhà trường, gia đình và xã hội.

Một trọng tâm chiến lược của mối quan hệ đối tác chiến lược toàn diện

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, Việt Nam và Singapore đều nhận thức rằng nguồn nhân lực chất lượng cao là yếu tố quyết định năng lực cạnh tranh quốc gia và sự phát triển bền vững; hợp tác trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo không chỉ nâng cao chất lượng nguồn nhân lực mà còn góp phần thúc đẩy hội nhập khu vực và quốc tế. Chính vì vậy, hợp tác phát triển nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao được xác định là một trọng tâm chiến lược với tầm nhìn dài hạn của mối quan hệ đối tác chiến lược toàn diện giữa Việt Nam và Singapore.

Hai nước đã có nhiều hoạt động với chính sách ưu tiên trong hợp tác phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, được triển khai khá toàn diện trên nhiều lĩnh vực như đào tạo đại học, giáo dục nghề nghiệp, bồi dưỡng cán bộ quản lý, trao đổi học thuật và nghiên cứu khoa học. Ngày 28-11-2001, Trung tâm Đào tạo Việt Nam - Singapore (VSTC) được thành lập tại Hà Nội do Chính phủ Singapore tài trợ kinh phí hoạt động với mục tiêu giúp Việt Nam tăng cường đào tạo nguồn nhân lực, đáp ứng yêu cầu phát triển. Học viện Ngoại giao phối hợp với Đại sứ quán Singapore tại Hà Nội tổ chức các khóa học tại VSTC. Tháng 12-2005, Hiệp định khung về kết nối hai nền kinh tế Việt Nam - Singapore được ký kết, trong đó có lĩnh vực giáo dục, đào tạo. Bên cạnh đó, Việt Nam và Singapore cũng ký kết Bản ghi nhớ về hợp tác trong lĩnh vực giáo dục, đào tạo giữa hai nước, tạo cơ sở pháp lý, thúc đẩy hơn nữa quan hệ hợp tác giữa hai nước.

Hiện nay, Singapore là một trong những đối tác giáo dục, đào tạo quan trọng của Việt Nam tại khu vực Đông Nam Á nhờ sở hữu hệ thống giáo dục tiên tiến, môi trường đào tạo quốc tế và mô hình phát triển nguồn nhân lực hiệu quả. Hiện có khoảng 7.000 - 8.000 sinh viên Việt Nam đang học tại Singapore thông qua các chương trình học bổng, liên kết đào tạo, trao đổi sinh viên và hợp tác giữa các cơ sở giáo dục, góp phần thúc đẩy chuyển giao tri thức, kỹ năng quản lý và năng lực công nghệ. Nhiều trường đại học của Singapore đã thiết lập quan hệ hợp tác với các cơ sở giáo dục Việt Nam thông qua các chương trình liên kết đào tạo, trao đổi sinh viên và chuyển giao chương trình giảng dạy trong đào tạo quản trị công, công nghệ thông tin và đổi mới sáng tạo; tăng cường trao đổi kinh nghiệm và triển khai chương trình đào tạo tích hợp, nhất là trong các lĩnh vực thế mạnh của Singapore như STEM (Khoa học, Công nghệ, Kỹ thuật, Toán học), trí tuệ nhân tạo (AI), công nghệ bán dẫn... NUS và các cơ sở giáo dục Việt Nam cũng tiếp tục đẩy mạnh hoạt động trao đổi sinh viên, giảng viên; hợp tác nghiên cứu; trao đổi thông tin khoa học, kỹ thuật, hỗ trợ Việt Nam xây dựng và triển khai tài liệu, chương trình bồi dưỡng dành cho giáo viên. Những hoạt động này góp phần đưa mối quan hệ hợp tác trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo giữa Việt Nam và Singapore ngày càng đi vào chiều sâu.

Trong lĩnh vực phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, Singapore là hình mẫu thành công mà Việt Nam đang tích cực học hỏi. Chính phủ Singapore xây dựng chiến lược phát triển nguồn nhân lực dựa trên sự gắn kết chặt chẽ giữa giáo dục, thị trường lao động và nhu cầu phát triển kinh tế, từ đó nhanh chóng hình thành đội ngũ lao động có trình độ chuyên môn cao, kỹ năng công nghệ hiện đại và khả năng thích ứng với nền kinh tế số. Các chương trình đào tạo cán bộ và phát triển kỹ năng nghề nghiệp như đào tạo kỹ năng số, trí tuệ nhân tạo, công nghệ bán dẫn và giáo dục nghề nghiệp chất lượng cao do Singapore hỗ trợ đã giúp Việt Nam nâng cao chất lượng nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu của chuyển đổi số và hội nhập quốc tế. Nhiều chương trình đào tạo nghề tại Việt Nam được xây dựng theo mô hình “đào tạo gắn với doanh nghiệp” của Singapore. Một số khu công nghiệp Việt Nam - Singapore (VSIP) không chỉ thu hút đầu tư mà còn kết hợp đào tạo lao động kỹ thuật nhằm đáp ứng nhu cầu nhân lực cho các doanh nghiệp công nghệ cao.

Bên cạnh đó, Singapore luôn là đối tác tin cậy, chia sẻ thực chất và thiết thực với Việt Nam trong đào tạo, bồi dưỡng cán bộ trung và cao cấp. Chương trình bồi dưỡng cán

bộ cấp chiến lược, Chương trình Lãnh đạo Tiềm năng Singapore với hàng trăm cán bộ lãnh đạo trẻ và tiềm năng của Việt Nam tham gia tại Trường Chính sách công Lý Quang Diệu và Đại học Quốc gia Singapore, từ đó tiếp cận mô hình quản trị hiện đại cũng như phương pháp nghiên cứu tiên tiến của Singapore, góp phần nâng cao năng lực hoạch định chính sách và quản lý công.

Bên cạnh những kết quả tích cực, hợp tác phát triển nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao giữa Việt Nam và Singapore vẫn còn một số hạn chế. Quy mô hợp tác chưa thực sự tương xứng với tiềm năng của hai nước; chất lượng nguồn nhân lực Việt Nam vẫn còn khoảng cách đáng kể so với Singapore, đặc biệt ở các kỹ năng ngoại ngữ, tư duy sáng tạo và năng lực nghiên cứu khoa học.

Hướng tới tương lai

Hiện nay, chất lượng nguồn nhân lực Việt Nam chưa đáp ứng được yêu cầu của chuyển đổi số. Tình trạng thiếu hụt nhân lực trong các lĩnh vực, như trí tuệ nhân tạo, an ninh mạng, kỹ thuật số, logistics thông minh hay quản trị dữ liệu đang trở thành thách thức lớn đối với quá trình công nghiệp hóa và hội nhập quốc tế. Bên cạnh đó, hệ thống giáo dục và đào tạo của Việt Nam vẫn còn khoảng cách nhất định giữa lý thuyết và thực tiễn, chưa theo kịp tốc độ phát triển của khoa học, công nghệ. Vì vậy, hợp tác với Singapore là cơ hội quan trọng để Việt Nam tiếp cận mô hình giáo dục hiện đại, phương pháp đào tạo gắn với đổi mới sáng tạo và kinh nghiệm phát triển nguồn nhân lực phục vụ nền kinh tế số.

Chuyển đổi số hiện nay không chỉ đòi hỏi kỹ năng chuyên môn, còn yêu cầu năng lực ngoại ngữ, tư duy đổi mới, khả năng làm việc đa văn hóa và học tập suốt đời. Đây là những yếu tố mà Singapore có nhiều kinh nghiệm phát triển thông qua hệ thống giáo dục linh hoạt và định hướng thực tiễn. Bên cạnh đó, nguồn nhân lực chất lượng cao sẽ trở thành yếu tố quyết định khả năng đổi mới sáng tạo, thu hút đầu tư công nghệ và bảo đảm phát triển bền vững trong thời đại số. Vì vậy, việc triển khai các giải pháp hợp tác giáo dục và đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao không chỉ là nhu cầu trước mắt mà còn là yêu cầu tất yếu để cả Việt Nam và Singapore thích ứng với những biến đổi sâu sắc trong bối cảnh khoa học, công nghệ và chuyển đổi số diễn ra mạnh mẽ trên toàn cầu. Một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả hợp tác phát triển nguồn nhân lực, nhất là nhân lực chất lượng cao giữa Việt Nam - Singapore cần được tập trung trong thời gian tới như sau:

Thứ nhất, tăng cường gặp gỡ, trao đổi cấp cao giữa hai nước, mở rộng liên kết đào tạo giữa các cơ sở giáo dục: Giải pháp này xuất phát từ yêu cầu nâng cao chất lượng đào tạo và khả năng tiếp cận chuẩn giáo dục quốc tế của Việt Nam. Singapore sở hữu hệ thống giáo dục có tính thực tiễn cao, gắn chặt với nhu cầu phát triển kinh tế và thị trường lao động toàn cầu. Việc tăng cường gặp gỡ, trao đổi cấp cao giữa hai nước với nhiều nội dung, trong đó có vấn đề giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao sẽ giúp đẩy mạnh các hoạt động liên kết đào tạo giữa hai nước, qua đó giúp Việt Nam tiếp cận phương pháp giảng dạy hiện đại, chương trình học tiên tiến và mô hình quản trị giáo dục hiệu quả. Đồng thời, các chương trình đào tạo liên kết còn tạo điều kiện để sinh viên Việt Nam được học tập trong môi trường quốc tế với chi phí phù hợp.

Thứ hai, đẩy mạnh trao đổi sinh viên, giảng viên và chuyên gia: Trong bối cảnh toàn cầu hóa, chất lượng nguồn nhân lực không chỉ phụ thuộc vào kiến thức chuyên môn mà còn ở khả năng thích ứng và hội nhập quốc tế. Việc trao đổi học thuật giúp sinh viên và giảng viên tiếp cận môi trường đa văn hóa, nâng cao ngoại ngữ và tư duy đổi mới. Đối với Việt Nam, đây còn là cơ hội tiếp thu kinh nghiệm từ Singapore trong quản trị đại học, nghiên cứu khoa học và đào tạo kỹ năng nghề nghiệp, góp phần hình thành mạng lưới nhân lực và chuyên gia có khả năng hợp tác khu vực.

Thứ ba, tăng cường đào tạo trong các lĩnh vực công nghệ cao: Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và quá trình chuyển đổi số đang làm thay đổi mạnh mẽ cơ cấu lao động. Việt Nam hiện thiếu nguồn nhân lực chất lượng cao trong các lĩnh vực như trí tuệ nhân tạo, an ninh mạng, logistics hay công nghệ xanh. Trong khi đó, Singapore là quốc gia có thể mạnh về đổi mới sáng tạo và phát triển kinh tế tri thức, kinh tế số. Việc hợp tác đào tạo trong các ngành công nghệ cao giúp Việt Nam rút ngắn khoảng cách phát triển, đáp ứng nhu cầu nhân lực cho các doanh nghiệp trong nước và quốc tế.

Thứ tư, gắn kết giáo dục với nhu cầu doanh nghiệp: Một trong những hạn chế của giáo dục Việt Nam là khoảng cách giữa đào tạo và nhu cầu thực tiễn của thị trường lao động. Nhiều sinh viên thiếu kỹ năng nghề nghiệp hoặc kinh nghiệm thực tế sau khi tốt nghiệp. Singapore có mô hình đào tạo chú trọng tính ứng dụng với sự tham gia của doanh nghiệp trong xây dựng chương trình học. Vì vậy, tăng cường hợp tác giữa nhà trường và doanh nghiệp sẽ giúp chương trình đào tạo sát thực tế hơn, nâng cao khả năng cạnh tranh của người lao động và giảm tình trạng thiếu hụt nhân lực chất lượng cao.

Thứ năm, mở rộng học bổng và hỗ trợ nghiên cứu khoa học: Nghiên cứu khoa học và đổi mới sáng tạo là nền tảng của phát triển bền vững và năng lực cạnh tranh quốc gia. Tuy nhiên, nguồn lực cho nghiên cứu ở Việt Nam còn hạn chế. Việc mở rộng học bổng và quỹ hỗ trợ nghiên cứu không chỉ tạo điều kiện cho sinh viên, giảng viên tiếp cận môi trường học thuật tiên tiến mà còn thúc đẩy chuyển giao tri thức và công nghệ. Đây cũng là giải pháp để hai nước xây dựng đội ngũ chuyên gia có trình độ cao phục vụ chiến lược hợp tác phát triển lâu dài. Cùng với đó là việc nâng cao năng lực ngoại ngữ và kỹ năng mềm trong môi trường lao động quốc tế, nhất là kỹ năng giao tiếp, làm việc nhóm, tư duy sáng tạo và khả năng thích ứng giúp nguồn nhân lực Việt Nam nâng cao năng lực cạnh tranh, dễ dàng tham gia vào thị trường lao động khu vực và toàn cầu.

Thứ sáu, tăng cường hợp tác chính sách giáo dục: Giáo dục không chỉ là vấn đề đào tạo mà còn liên quan đến cơ chế quản lý và hoạch định chính sách. Singapore có nhiều kinh nghiệm trong xây dựng hệ thống giáo dục linh hoạt, hiệu quả và phù hợp với nhu cầu phát triển quốc gia. Việt Nam có thể tham khảo kinh nghiệm này để thúc đẩy cải cách giáo dục, đổi mới chương trình đào tạo và nâng cao chất lượng quản trị đại học. Việc tăng cường đối thoại chính sách còn giúp hai nước xây dựng chiến lược phát triển nguồn nhân lực phù hợp với xu thế hội nhập, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội; qua đó góp phần nâng cao năng lực cạnh tranh quốc gia và thúc đẩy sự hợp tác toàn diện giữa Việt Nam và Singapore, hướng tới mục tiêu xây dựng Cộng đồng ASEAN hòa bình, ổn định và phát triển thịnh vượng./.

(1) Xem: Phạm Mạnh Hùng: “Singapore vươn lên giáo dục đại học đẳng cấp thế giới như thế nào?”, *Báo Vietnamnet*, ngày 30-8-2023, <https://vietnamnet.vn/singapore-vuon-len-giao-duc-dai-hoc-dang-cap-the-gioi-nhu-the-nao-2183651.html>